

בס"ד. שיחת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ד.

בלתי מוגה

א. ענינו של יום השבת הוא — כמ"ש 'ויכולו השמים והארץ וכל צבאם', היינו, שכל פרטי הענינים שהיו במשך ששת ימי המעשה שלפנ"ז הם במעמד ומצב ד"ויכולו".

ובפרטיות — יש בזה ב' פירושים-ענינים²: מלשון כליון, היינו, שכל עניני הבריאה הם בתנועה של עלי' מלמטה למעלה, בתשוקה וכלות הנפש לבורא העולם; (ועי"ז נעשה פי' וענין ה'ב') מלשון תענוג, כמ"ש³ "וקראת לשבת עונג" (וכמבואר באוה"ת⁴ שזהו מ"ש⁵ "חמדת ימים אותו קראת"), והיינו, שהתענוג העליון נמשך מלמעלה למטה עד לענינים גשמיים, וכמ"ש רבינו הזקן בריש הלכות שבת (עוד לפני שמבאר פרטי הענינים דיום השבת) שצריך "לענגו בענג אכילה ושתי' . . בבשר ויין" (ובתניא⁶: "בשרא שמינא . . יין מבושם . . לקיים מצות ענג שבת").

ועוד זאת, שענינו של יום השבת נמשך ופועל גם בששת ימי המעשה, ש"מיני' מתברכין כולהו יומין"⁷.

ב. ובהקדמה:

נוסף לכך שכללות ענין השבת הוא בכל זמן ובכל מקום (לא רק בארץ ישראל או בזמן שביהמ"ק קיים), הרי זה ענין ששייך לכל אחד מישראל (לא רק לב"ד) — כפי ששנינו⁸ "הי' מהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת, מונה ששה ימים ומשמר יום אחד" (שנעשה יום השבת שלו, ללא נפק"מ אימתי הוא יום השבת אצל כל שאר בני").⁹

וטעם הדבר — לפי שהתורה כולה ניתנה לכל אחד מישראל, כמודגש בעשרת הדברות (שהם כללות כל התורה כולה¹⁰) שנאמרו בלשון יחיד: "אנכי הוי' אלקיך"¹¹, להורות שניתנו לכל אחד מישראל¹², וכך גם

(7) זח"ב סג, ב. פח, א.

(8) שבת סט, ב.

(9) ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 52 ואילך.

(10) ראה זח"ב צ, ב. פרש"י משפטים כד,

יב. ועוד.

(11) יתרו כ, ב.

(12) ראה יל"ש עה"פ (רמז רפו).

(1) בראשית ב, א.

(2) ראה אוה"ת עה"פ (כרך א — מב, ב ואילך. כרך ג — תקת, א ואילך).

(3) ישעי' נח, יג.

(4) שם מג, ב ואילך. תקי, ב ואילך.

(5) נוסח תפלת שבת.

(6) פ"ז (יא, ב).

בנוגע לענין השבת (ששייך לכללות ענין התורה, כמארז"ל¹³ "דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל"), שניתן לכל אחד מישראל.

ולהעיר גם ממארז"ל¹⁴ "כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית", וכיון שענין השותפות ע"פ נגלה הוא באופן שלכל אחד מהשותפים יש בעלות על כל הדבר (ולא באופן שלכל א' יש חלק מסויים בלבד)¹⁵, נמצא, שהעולם כולו (לא רק חלקו בעולם) וכל סדר ההשתלשלות שייך אליו, וכמארז"ל¹⁶ "שכל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם", ובו תלוי שלימות העולם כולו, וגם שלימות התורה (שעל ידה נברא העולם, כמארז"ל¹⁷ "אסתכל באורייתא וברא עלמא"), שהרי כללות ישראל הם בדוגמת ספר תורה, כידוע שישראל ר"ת "יש ששים ריבוא אותיות לתורה"¹⁸, והרי שלימות הס"ת כולו תלוי בשלימות של כל אחת מאותיות התורה¹⁹.

ובהתאם לכך יש לבאר את תוכן ענין השבת כפי שהוא בנפש האדם, כדלקמן.

ג. ויובן מענין השבת כפשוטו — החילוק שבין יום השבת לששת ימי המעשה:

בששת ימי המעשה, ימי החול — נרגשת המציאות של השמים והארץ וכל צבאם, ועד כדי כך, שאפילו ביום הששי שבו אמר אדה"ר לכל הנבראים "בואו נשתחוה ונכרעה גו"²⁰, בהכרזו "ה' מלך גו"²¹, והיינו, שפעל בכל הבריאה ענין הביטול למלכות שמים, הנה גם בו נאמר "נעשה אדם"²², נעשה לשון רבים, היינו, שיש נתינת מקום לטעות (כמארז"ל²³ "כתוב והרוצה לטעות יטעה") שיש ענין של ריבוי — רשות הרבים — היפך האחדות דיחידו של עולם, שזהו ענין של העלם והסתר כו'.

אבל ביום השבת — הרי אפילו עם הארץ אינו משקר בשבת²⁴,

(13) שבת פו, סע"ב.	(20) תהלים צה, ו.
(14) שם קיט, ריש ע"ב.	(21) שם צג, א. וראה פדר"א פי"א. זהר
(15) ראה תו"מ חל"ה ע' 278. וש"נ.	ח"א רכא, ב. ח"ג קו, ב. ועוד.
(16) סנהדרין לו, סע"א (במשנה).	(22) בראשית א, כו.
(17) זח"ב קסא, ריש ע"ב.	(23) ב"ר פ"ח, ח.
(18) מג"ע אופן קפו.	(24) ירושלמי דמאי רפ"ד. רמב"ם הל'
(19) ראה גם לעיל ס"ע 52. וש"נ.	מעשר רפי"ב.

לפי שנרגש בו ענין השבת שכולו קודש, ואמרו רז"ל²⁵ "ל"ו שעות שימשה אותה האורה" — היפך החושך, העלם והסתור, כך, שהעולם כולו הוא בבחי' "רשות היחיד", ליחידו של עולם²⁶, כיון שנרגש בו ש"אין עוד מלבדו"²⁷.

וענין השבת ישנו גם בימות החול — שזהו הזמן שבו עוסקים בעניני קדושה, תורה ומצוותי; ומבחי' שבת שבימות החול גופא, נמשך על כל היום כולו, גם בזמן שעוסקים בעובדין דחול כו'.

ומזה מובן גם ענין בחי' השבת בנפש האדם — שזהו עצם הנפש²⁸ שלמעלה מהתחלקות כחות פרטיים, ש"גם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית"²⁹, והו"ע נקודת היהדות, שמתבטאת בענין האמונה שלמעלה מן הדעת וההשגה, שמצד זה הנה "אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה'", והיינו, שגם כאשר נכשלים ונופלים בשאר עניני תומ"צ ואינם עומדים בנסיון להתגבר על תאוותם, אף שזהו דבר קל יותר מיסורי מיתה³⁰, הנה "כשבאים לידי נסיון בדבר אמונה .. (ש)נגעה עד הנפש לבחי' חכמה שבה, אזי היא נייעורה משנתה .. כמ"ש³¹ ויקץ כישן ה', לעמוד בנסיון באמונת ה' .. אפילו שלא לעשות רק איזה מעשה לבד נגד אמונת ה' אחד כגון להשתחות לעבודה זרה אף שאינו מאמין בה כלל בלבד" (כמבואר בתניא³²).

וענין בחי' השבת כפי שהוא בכללות ישראל הרי זה ענינו של משה רבינו — שנקרא "רעיא מהימנא", שרועה ומפרנס את האמונה כו'³³.

ולהעיר, שבחי' משה רבינו ישנה בכל אחד מישראל, וכמבואר בתניא³⁴ בפירוש דברי הגמרא³⁵ על הפסוק³⁶ "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך", "אטו יראה מילתא זוטרתיה היא (בתמי)", אין, לגבי משה מילתא זוטרתיה היא וכו'" — "דלכאורה אינו מובן התירוץ דהא שואל מעמך כתיב, אלא הענין הוא, כי כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה, כי הוא משבעה רועים

(25) ירושלמי ברכות פ"ח ה"ה. ב"ר פ"א,

ב. פ"ב, ו. ועוד.

(26) ראה תניא ספ"ג. ובכ"מ.

(27) ואתחנן ד, לה.

(28) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 228 ואילך,

ובהנסמן שם.

(29) תניא ספכ"ד.

(30) ראה שם (ל, סע"א).

(31) תהלים עח, סה.

(32) פי"ח"ט.

(33) ראה תו"א (בהוספות) ר"פ תשא.

ובכ"מ.

(34) רפמ"ב.

(35) ברכות לג, ב. וש"נ.

(36) עקב יו"ד, יב.

הממשיכים חיות ואלהות לכללו' נשמות ישראל, שלכן נקראים בשם רועים, ומשרע"ה הוא כללות כולם וכו'".

ונקודת הענין — שענין השבת נמשך ופועל גם בימות החול, הן בנוגע לענין השבת כפשוטו, והן בנוגע לבחי' השבת שבנפש האדם, שעצם הנפש נמשך ופועל בכחות הגלויים, ועד"ז בכללות ישראל, שבחי' משה נמשכת ופועלת בכל בני", כידוע בפירוש הכתוב³⁷ "שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבם" — שאז עומדים בני" במדריגה נעלית יותר.

ד. ועפ"ז יש לבאר כללות הענין דסיפור המרגלים שבפרשת השבוע — דלכאורה תמוה הדבר³⁸:

בהתחלת הפרשה נאמר: "שלח לך אנשים", ומפרש רש"י: "שלח לך — לדעתך", היינו, ששילוח המרגלים הי' לדעתו של משה רבינו, וכדברי משה רבינו: "ויטב בעיני הדבר"³⁹.

וכיון שזהו דבר שהוטב בעיניו והי' לדעתו של משה רבינו, עליו נאמר⁴⁰ "בכל ביתי נאמן הוא" — איך יתכן שבפועל ממש היתה מזה תוצאה הפכית, כמ"ש⁴¹ "ויבכו העם גו'", וכמארז"ל⁴² "תשעה באב הי', אמר להם הקב"ה, אתם בכיתם בכי' של חנם, ואני קובע לכם בכי' לדורות" — חורבן בית ראשון ובית שני, שזהו ענין הכי חמור, כמו (וגרוע יותר מ)חטא עה"ד?!

ויובן ע"פ האמור לעיל בנוגע לבחי' השבת בכללות בני" שזהו ענינו של משה רבינו, שכאשר בני" כלולים במדריגת משה הרי הם במדריגה נעלית ביותר:

בנוגע לסיפור המרגלים נאמר⁴³ "ותקרבון אלי כולכם (ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וגו')", והיינו, שבני" עמדו במצב של קירוב והתאחדות עם משה רבינו (ע"ד מ"ש⁴⁴ "אתם נצבים היום כולכם", ש"מתעלים למעלה במקור חוצבם .. להיות לאחדים כאחד"⁴⁵).

ומובן, שכאשר משה רבינו מסתכל על בני" כפי שהם במצב של

(41) פרשתנו יד, א.

(42) תענית כט, א.

(43) דברים שם, כב.

(44) ר"פ נצבים.

(45) לקו"ת ר"פ נצבים.

(37) בהעלותך יא, כא.

(38) ראה גם שיחת ש"פ שלח, מבה"ח

תמוז תשכ"א בתחלתה (תו"מ חל"א ע' 68 ואילך).

(39) דברים א, כג.

(40) בהעלותך יב, ז.

קירוב אליו, הרי הוא רואה אותם כפי שהם במדריגה נעלית ביותר, ומצד מדריגה זו אין חשש לענין בלתי רצוי.

ואכן, אילו היו המרגלים נשארם במעמד ומצב של קירוב למשה רבינו, ובלשון חז"ל⁴⁶: "אותה שעה כשרים היו" — אזי בודאי היו ממלאים את שליחותם כפי הכוונה כו'.

ה. אך עדיין צריך להבין:

כיון שמשה רבינו הי' רועה ישראל, "רעיא מהימנא", הרי בודאי הביט רואה את צאן מרעיתו (לא רק כפי שהם כלולים בו, שאז נמצאים במדריגה נעלית ביותר, אלא גם) כפי שהם במעמדם ומצבם האמיתי.

ובפרט ע"פ המבואר במדרשי חז"ל⁴⁷ בנוגע למעלת משה רבינו במרעה הצאן, שהי' מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך, ואח"כ מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינונית, ואח"כ מוציא הבחורים שיהיו אוכלין עשב הקשה, והנהגתו זו היתה ההוכחה שראוי הוא לרעות את בני".

וא"כ, בהכרח לומר שגם התוצאה משילוח המרגלים נכללת בדעתו של משה, כדלקמן.

ו. ויובן בהקדם המבואר בענין מעלת ענין הגלות — שבא כתוצאה משילוח המרגלים — שעל זה אמרו רז"ל⁴⁸ "צדקה עשה הקב"ה בישראל שפזרן לבין האומות" [צדקה דייקא, שאין זה בתור שכר על עבודה, ואפילו לא מתנה שבאה לאחרי ש"עביד נייחא לנפשי"⁴⁹, אלא צדקה דוקא שניתנת למאן דלית לי' מגרמי' כלום⁵⁰, שזה מורה שזהו ענין שבאין ערוך לגמרי] — שבזמן הבית היתה עיקר עבודת בני" באופן של עבודת הצדיקים (מלמעלה למטה), ואילו בזמן הגלות ניתוסף העילוי דעבודת התשובה (מלמטה למעלה), שגדלה מעלתה על עבודת הצדיקים, כמארז"ל⁵¹ במקום שבעלי תשובה עומדים כו'.

וזו היתה כוונת משה בשילוח המרגלים לפני הכניסה לארץ:

הכניסה לארץ היתה יכולה להיות בבי' אופנים: (א) באופן נסי שלמעלה מהטבע לגמרי — גילוי מלמעלה, (ב) באופן ששייך וקשור גם עם דרך הטבע — עבודת המטה.

49) ראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"מ

46) פרש"י פרשתנו יג, ג.

47) ראה מדרש תהלים — הוצאת באבער טז, א. ב"ב קנו, א.

50) ראה תניא אגה"ק ס"ו. ס"י. ובכ"מ.

— מזמור עח הערה קנב.

51) ברכות לד, ב.

48) פסחים פז, ב.

וזוהו הטעם שמשה שלח מרגלים, "כדרך כל הבאים להלחם בארץ נכרי" ששולחים לפניהם אנשים לדעת הדרכים ומבוא הערים וכו' 52 — כיון שרצה שהכניסה לארץ תהי' באופן שיש בו העילוי דעבודת המטה דוקא (שזהו העילוי שבעבודת התשובה לגבי עבודת הצדיקים).

ז. ועפ"ז יש לבאר מ"ש "שלח לך, לדעתך, אני איני מצוה לך", ויתירה מזה, כדברי משה רבינו "ויטב בעיני הדבר", "בעיני ולא בעיני המקום" 53:

לכאורה אינו מובן: כיון ש"אני איני מצוה לך", ויתירה מזה, שבעיני המקום לא הוטב הדבר, הרי זה ענין של גריעותא?

אך הענין הוא — שמצד ההמשכה והגילוי מלמעלה ("בעיני המקום") אכן אין צורך בשילוח המרגלים, כיון שהכניסה לארץ יכולה להיות באופן נסי שלמעלה מהטבע לגמרי;

אלא שמשה רבינו, שענינו להמשיך אלקות בעולם באופן שגם המטה מצד עצמו יהי' חדור בגילוי אלקות, הי' בדעתו לשלוח מרגלים, כדי שתהי' הכניסה לארץ קשורה גם עם דרכי הטבע — עבודת המטה, שצריכה להיות בכח עצמו דוקא, כמארז"ל 54 "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" 54, שלכן "אני איני מצוה לך".

ח. ויש להוסיף בדיוק לשון חז"ל "שלח לך לדעתך" — ענין הדעת דוקא, ולא ענין הרצון (לרצונך), כהמשך הלשון "אם תרצה שלח": ידוע שמשה רבינו הוא בחי' דעת, דעת עליון, והוא ה"ממשיך בחי' הדעת לכללות ישראל לידע את ה' כו' 54, ועד שממשיך בחי' הדעת גם בנשמות שמבחי' זרע בהמה 55, שזהו מ"ש 56 "ונתתי עשב בשדך לבהמתך גו'".

וזוהו "שלח לך, לדעתך", שמצד בחי' הדעת דמשה רבינו יש בכחו לפעול הכניסה לארץ ע"י עבודת המטה (שילוח המרגלים), באופן שיוכלו לעמוד בנסיון כו'.

ולאחרי שנאמר לו שיש בכחו לשלוח המרגלים מצד בחי' הדעת ("שלח לך, לדעתך") — נאמר לו בנוגע לפועל: "אם תרצה שלח".

לקו"ת במדבר טו, א"ב.

55) ראה תו"א משפטים עה, ב. ובכ"מ.

56) עקב יא, טו.

52) רמב"ן ריש פרשתנו.

53) פרש"י דברים שם, כג.

54) בענין זה נזכר גם מ"ש (ואתחנן ה,

כו) "מי יתן והי' לבכם גו' ליראה גו'" (וראה

ט. ואכן שלח משה את המרגלים, ש"באותה שעה כשרים היו", וכאמור לעיל, אילו היו נשארים במעמד ומצב של התקשרות והתאחדות עם משה ("ותקרבוני אלי כולכם"), היו ממלאים את שליחותם כפי הכוונה — שתהי' הכניסה לארץ מצד עבודת המטה, כמעלת העבודה דבעלי תשובה.

אמנם, גם כאשר בפועל ממש נפרדו המרגלים ממשה רבינו ונפלו ממדריגתם,

— ע"ד המבואר בקונטרס עץ החיים⁵⁷ בנוגע ליחודא תתאה (שמצד דעת תחתון) ויחודא עילאה (שמצד דעת עליון), שכאשר העבודה דיחור"ת אינה קשורה עם העבודה דיחור"ע, אזי נופל ממדריגתו כו' — הי' הדבר בהתאם לדעתו של משה בכללות ענין שילוח המרגלים⁵⁸ בשביל עבודת המטה — שהרי עי"ז ניתוסף העילוי דעבודת התשובה (שזוהי מעלת העבודה בזמן הגלות, שבא כתוצאה מחטא המרגלים, כנ"ל),

אלא, שאצל המרגלים הי' ענין התשובה כפשוטו, על חטאים כו', ואילו כוונת משה היתה רק להעילוי דעבודת המטה שבעבודת התשובה.

י. וההוראה מזה בעבודת האדם:

כאשר יהודי נמצא במדריגת יום השבת (אם יום השבת כפשוטו, או בחי' השבת כפי שהיא בימות החול, שזהו הזמן שעוסק בתומ"צ כו'), וחושב, כיון שעתה הוא מאריך בתפלה וכו', הרי הוא בטוח במעמדו ומצבו כו' — אומרים לו שצריך לחשוב גם אודות המעמד ומצב דימות החול, ולא רק כפי שכלולים ביום השבת, אלא גם כפי שהם בפני עצמם, ולהזהיר ולהבטיח שגם אז תהי' הנהגתו כפי הכוונה.

ועד"ז בנוגע לפעולת ההשפעה על הזולת — שצריך להביט עליו (לא כפי שכלול בו, שאז הוא במדריגה נעלית יותר, אלא) כפי שנמצא במקומו, ועד כפי שירוד "בנגב"⁵⁹, מקום יבש שמנוגב מהלחלוחית של תומ"צ⁶⁰, הנה גם שם תהי' הנהגתו כדבעי.

והעצה לזה היא — כמש"נ⁶¹ אודות כלב "ויבוא עד חברון",

(57) פ"ז ואילך.

לירידה, בדקות עכ"פ.

(58) בענין זה נזכר גם שעצם שילוח המרגלים, בגלל שצריך לחשוב אודות אומות העולם, "החזק הוא הרפה וגו'" (פרשתנו יג, יח) — הנה לגבי משה רבינו הרי זה נחשב

(59) שם, יז. שם, כא.

(60) ראה גם תו"ח פקודי תמט, א.

(61) שם, כא ובפרש"י.

"נשתטח על קברי אבות", והיינו, שאינו סומך על עצמו, ואפילו לא על העובדה שהוא שלוחו של משה רבינו, ו"שלוחו של אדם כמותו"⁶², כי אם מצד זכות אבות.

ועי"ז זוכה למלא את שליחותו בעולם — שזוהי תכלית בריאתו, כמארז"ל⁶³ "אני נבראתי לשמש את קוניי" — לעשות לו ית' דירה בתחתונים⁶⁴.

* * *

יא. ע"פ האמור לעיל יש לבאר מ"ש בירושלמי⁶⁵ בנוגע להמשך המאורעות לאחר שילוח המרגלים:

"וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן וגו'⁶⁶, אתון אשכחינן עסיקין בהלכות חלה וערלה, אמרו להן, לארץ אין אתם נכנסין ואתם עסוקין בהלכות חלה וערלה (שהם מצוות התלויות בארץ)⁶⁷. ומה שנקט הלכות חלה וערלה דוקא — פירשו המפרשים⁶⁸ "לפי שכל המצוות התלויות בארץ לא נתחייבו אלא לאחר ירושה וישיבה, משא"כ חלה דכתיב⁶⁹ בבואכם, ומשונה ביאה זו וכו'⁷⁰, וכן ערלה נתחייבו אף קודם שכבשו"⁷¹), מיד ותשא⁴¹ כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה הוא".

וצריך להבין:

מש"נ בתחילת הענין שהמרגלים באו ומצאו אותם עוסקין בהלכות חלה וערלה, מובן בפשטות, שכן, מטבע הדברים, ככל שתגדל התקווה לדבר מסויים [כבנור"ד, שגדלה תקוותם להכנס לארץ, שלכן עסקו בהלכות של מצוות התלויות בארץ, ובפרט מצוות חלה וערלה, שקיומם תיכף ומיד בכניסה לארץ, עוד לפני ירושה וישיבה], גדול יותר הצער משלילת וביטול הדבר ("לארץ אין אתם נכנסין");

אבל מה נוגע הדגשת העסק בהלכות חלה וערלה בסיום הענין — בדברי המרגלים שגרמו להבכ"י ("אמרו להן כו' מיד .. ויבכו") — שלאחרי שאמרו "לארץ אין אתם נכנסין", הוסיפו ואמרו "ואתם עסוקין

(62) ברכות לד, ב (במשנה). וש"נ.
 (63) משנה וברייתא סוף קידושין.
 (64) ראה תנחומא בחוקתי ג. נשא טז.
 ב"ר ספ"ג. במדבר פ"ג, ו. תניא רפ"ו.
 ובכ"מ.
 (65) פרשתנו שם, כה"כ.
 (66) ראה קרבן העדה לפני משה.
 (67) גליון הש"ס שם.
 (68) פרשתנו טו, יח.
 (69) ספרי ופרש"י עה"פ.
 (70) ראה ערלה פ"א מ"ב.
 (71) תענית פ"ד ה"ה.

בהלכות חלה וערלה" — שמשמעות הדברים היא שסיבת הבכ"י היא (לא עצם העובדה ש"לארץ אין אתם נכנסין", אלא) העובדה שבה בשעה ש"לארץ אין אתם נכנסין" הנה "אתם עסוקין בהלכות חלה וערלה"?!

גם צריך להבין הדיוק ד"הלכות חלה וערלה" דוקא (לא בתחילת הענין, בסיפור המאורע עצמו שמצאו אותם עסוקין בהלכות חלה וערלה, שבזה מודגשת התקוה לקיום מצוות אלו מיד בכניסה לארץ, כנ"ל, אלא) בדברי המרגלים — דלכאורה אדרבה: כדי להדגיש את הניגוד שבדבר, היו צריכים לומר: לארץ אין אתם נכנסין ואתם עסוקין במצוות התלויות בארץ, מבלי להתייחס לכך שבפועל היו עוסקין בהלכות חלה וערלה?

יב. ויש לומר הביאור בזה:

ידוע שכללות ענין הכניסה לארץ הוא לצורך עבודת הבירורים, שיש בה בכללות ב' אופנים: (א) הבירור דקליפת נוגה, ע"י ההתעסקות בעניני הרשות לשם שמים כו', (ב) הבירור דג' קליפות הטמאות — ע"י דחיית הדברים האסורים, או באופן ש"זדונות נעשו לו כזכות"⁷² ע"י תשובה מאהבה כו'⁷³.

וב' אופני בירור הנ"ל שבכניסה לארץ כפי שהם בתורה (כידוע שהתחלת כל הענינים היא מהתורה) הם "הלכות חלה וערלה": ערלה — שהיא מג' קליפות הטמאות⁷⁴, שהבירור שלה הוא בדרך דחי' כו'; וחלה — "ראשית עריסותיכם חלה תרימו גו"⁷⁵, שתוכנה וענינה הוא שהתחלת כל דבר צריך ליתן להקב"ה⁷⁶, כמודגש בברכת הנהיגן שקודם ההנאה מדברי הרשות יש להודות ולברך להקב"ה, ועד לברכה הכללית שעל ידה יוצאים י"ח על כל דבר: "שהכל נהי' בדברו"⁷⁷, שזהו כללות בירור דברי הרשות שמקליפת נוגה.

יג. והנה, בלימוד התורה (ובנדו"ד — בשייכות להכניסה לארץ לצורך עבודת הבירורים — לימוד הלכות חלה וערלה) גופא יש כמה אופנים:

ישנו לימוד התורה כפי שהוא במחשבה, וישנו לימוד התורה כפי שיורד ונמשך בדיבור — "למוציאיהם בפה"⁷⁸, שקשור גם עם ענין של

76) ראה סה"מ תרצ"א ריש ע' יז. וש"נ.

77) ברכות מ, א (במשנה). וש"נ.

78) עירובין נד, רע"א.

72) יומא פו, ב.

73) ראה תניא פ"ז.

74) ראה שם ספ"ו.

75) פרשתנו טו, כ.

מעשה, שהרי "עקימת שפתיו הוי מעשה"⁷⁹, ועד ללימוד התורה כפי שהוא באופן ד"במחשכים הושיבני"⁸⁰, דקאי על תלמוד בבלי⁸¹ שיש בו ההעלם וההסתר שמצד ריבוי הקושיות והשקו"ט בריבוי סברות באופן של רצוא ושוב, עד כדי כך שהלימוד הוא בבחי' "עבודת פרך" — כמו בגלות מצרים שהי' השעבוד "בעבודה קשה בחומר ובלבנים גו"⁸², "בעבודה קשה דא קושיא, בחומר דא קל וחומר, ובלבנים דא ליבון הלכתא"⁸³, שבשביל זה צריך ריבוי יגיעה, ועד לאופן שמתבטל ממציאותו ("ער ווערט אויס מענטש"), "ממית עצמו עלי"⁸⁴.

וע"ד משנת"ל (ס"ו ואילך) בנוגע לכללות הענין דשילוח המרגלים לצורך הכניסה לארץ, שישנו האופן כפי שהוא מצד משה, שרצה שהכניסה לארץ תהי' קשורה עם עבודת המטה שגדלה מעלתה כו', וישנו האופן כפי שהי' אצל המרגלים בפועל, עד שכתוצאה מזה נעשה ענין הגלות, שאז ישנו העילוי דעבודת התשובה כפשוטה (לא רק מעלת עבודת המטה כפי שהי' מצד משה).

ובהתאם לכך ישנם גם ב' אופנים אלו בלימוד התורה השייך להכניסה לארץ לצורך עבודת הבירורים, שזהו לימוד הלכות חלה וערלה — כפי שנעשה בפועל באופן שהתורה ירדה למעמד ומצב ד"מחשכים הושיבני", בריבוי הקושיות כו'; או כפי שהי' יכול להיות ללא ירידה כו', כמו בתלמוד ירושלמי, שהקושיות והשקו"ט שבו הם מתי מספר לגבי תלמוד בבלי⁸⁵.

יד. ועפ"ז יש לבאר דברי הירושלמי "אמרו להן, לארץ אין אתם נכנסין ואתם עסוקין בהלכות חלה וערלה, מיד .. ויבכו" — שבכייטם היתה על זה שהעסק בהלכות חלה וערלה יהי' באופן של גלות ("לארץ אין אתם נכנסין"):

עצם העובדה ש"לארץ אין אתם נכנסין" — אף שבודאי הי' איכפת להם, מ"מ, לא הי' נוגע להם כ"כ עד כדי בכי, שכן, להיותם "דור דעה"⁸⁶, שעיקר עסקם הי' בלימוד התורה, וענינים גשמיים לא היו תופסים מקום אצלם, היו יכולים להמשיך ולעבוד עבודתם הרוחנית בהיותם במדבר, מבלי להכנס לארץ ולעסוק בענינים גשמיים.

(84) ברכות סג, ב. וש"נ.

(85) ראה גם תו"מ חל"ט ע' 442. וש"נ.

(86) ראה ויק"ר פ"ט, א. במדבר"ר פי"ט, ג.

וש"נ.

(79) סנהדרין סה, א.

(80) איכה ג, ו.

(81) סנהדרין כד, א.

(82) שמות א, יד.

(83) זהר ח"א כז, א. ח"ג קנג, א. רכט, ב.

ובפרט ע"פ המבואר בס' עשרה מאמרות⁸⁷ בפירוש מארז"ל⁸⁸ "דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב", שאין להם צורך בעוה"ב, להיותם למעלה מזה כו'. ומזה מובן — במכ"ש — בנוגע להכניסה לארץ.

אבל כאשר המרגלים שבו ובאו אל משה ואהרן ואל כל עדת בני"י — בהיות בני"י במעמד ומצב נעלה, בהתאחדות והתקשרות עם משה (כנ"ל ס"ד) ביחד עם "ארון ברית ה'"⁸⁹ — ואמרו להם "לארץ אין אתם נכנסין ו(במעמד ומצב זה)אתם עסוקין בהלכות חלה וערלה", היינו, שתהי' ירידה בעסק התורה שלהם, שלא יוכלו לעסוק בתורה כפי שהיא במעלתה מצד עצמה, אלא כפי שיורדת למטה במעמד ומצב של גלות, העלם והסתור, "במחשכים הושיבני", עד להתלבשות בטענות של שקר וכו' — הרי זה נגע להם ביותר, ולכן "מיד .. ויבכו".

טו. אמנם, לאידך גיסא, יש מעלה יתירה דוקא בתלמוד בבלי, "במחשכים הושיבני":

מבואר בהמשך תרס"ו⁹⁰ במעלת תלמוד בבלי (שלכן הלכה כבבלי⁹¹) — משום שדוקא ע"י ההעלם וההסתור שמצד ריבוי הקושיות כו', באים לבירור ההלכה לאמיתתה, ועד לבחי' אמת לאמיתו, שזהו דוקא ע"י היגיעה בתורה, ובלשון הזהר⁹²: "אינון דדחקין למלה דחכמתא כו'", וע"ד שמצינו ברשב"י שדוקא ע"י צער המערה נתעלה בהשגת התורה בעילוי שבאין ערוך⁹³.

ועפ"ז יש לבאר ענין הבכ"י כתוצאה מזה ש"לארץ אין אתם נכנסין ואתם עסוקין בהלכות חלה וערלה" למעלייתא — ע"ד שמצינו רבבי עקיבא שזלגו עיניו דמעוה כששמע סודות התורה⁹⁴, ועד"ז בנדו"ד, שהבכ"י היא מצד גודל המעלה שבלמוד התורה באופן של יגיעה דוקא מצד ההעלם וההסתור כו'.

[ולהעיר, שרבי עקיבא שזלגו עיניו דמעוה משמיעת סודות התורה, הי' בן גרים⁹⁵, שבזה מודגש העילוי דאתהפכא חשוכא לנהורא, וכמו דוגנות נעשו לו כזכיות. ועד"ז בנדו"ד שהבכ"י למעלייתא, מצד המעלה

87) מאמר חקור דין ח"ב פ"ח.	92) ח"א קל, ב.
88) סנהדרין קח, א (במשנה). קי, ב.	93) ראה שבת לג, סע"ב. תניא אגה"ק
89) פרשתנו יד, מד.	סכ"ו (קמג, א).
90) ע' צ ואילך.	94) ראה מהנ"ע וירא צח, ב. ט"ז באו"ח
91) ראה אנציק' תלמודית (כרך ט) ערך	סרפ"ח סק"ב.
הלכה ס"ד (ע' רג). וש"נ.	95) ראה סדה"ד בערכו.

בלימוד התורה מתוך העלם והסתר כו', קשורה עם הבכי' כפשוטה שהו"ע התשובה].

וזהו גם הרמז בענין הבכי' לדורות כתוצאה מבכי' זו (כנ"ל ס"ד) — שמעלת לימוד התורה באופן הנ"ל נמשכה גם לדורות.

טז. וההוראה מזה:

בודאי רוצים שלימוד התורה יהי' באופן של גילוי, ללא העלמות והסתרים, מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, וללא טרדות כו'; אבל לאיך גיטא, הנה גם כאשר יש העלמות והסתרים כו', אין להסתפק בבכי' ⁹⁶, אלא יש להתייגע ולהתגבר על ההעלמות וההסתרים, וכאמור, שדוקא עי"ז מגיעים לעילוי גדול יותר.

ועוד זאת, שע"ז מבטלים את ההעלם וההסתר, ועד לכיטול כללות ההעלם וההסתר דזמן הגלות — החל מגילוי רזין דתורה בתורת החסידות ⁹⁷ ע"י הבעש"ט ונשיאי החסידות, ועד לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

יז. מאמר ד"ה למען תזכרו וגו'.

* * *

יח. בנוגע לחודש תמוז שמתברך ביום הש"ק זה — הרי הנקודה הכללית של חודש תמוז בנוגע לדורנו זה היא בשייכות לנשיא הדור, אשר, "בתר רישא גופא אזיל" ⁹⁸, שבחודש זה יש אצלו עלי' כפולה: הן מצד יום הולדתו ב"ב תמוז, והן מצד ימי הגאולה שלו — י"ב-י"ג תמוז.

ויש לקשר זה עם פרשת השבוע — הן הפרשה שקראו בשחרית, והן הפרשה שקורין במנחה, בזמן רעוא דרעוין:

סיום פרשת שלח היא — פרשת ציצית. וענין זה שייך גם לפרשת

97) בענין זה נזכר גם ע"ד היגיעה בתורת החסידות, ועד לאופן "אז די האָר זיינען אַרויסגעקראָכן פֿון קאַפּ" מרוב יגיעת המוח (ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' כו. סה"מ תש"ח ע' 295).

98) עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.

96) בענין הבכי', נזכר גם אודות דברי אדמו"ר מהר"ש: "אני לא הייתי בעל בכי, כי לא הי' לי על מה לבכות" (אף שלכאורה הרי זה היפך הענוה); ולאידך — אודות בכייתו של ר' חיים אברהם בן אדה"ז (ראה סה"ש תש"ד ע' 125).

קרח — כמסופר במדרשי חז"ל⁹⁹ אודות טענת קרח שטלית שכולה תכלת צריכה להיות פטורה מציצית.

וכללות הענין בזה — כמשנת"ל במאמר¹⁰⁰ — שהטלית והציצית (שהם כמו שערות הראש) הם ב' הבחי' דסוכב וממלא, מקיף ופנימי, שצריכים להיות שניהם ביחד, ולא כפי שטען קרח שמספיק ענין המקיף, אלא צ"ל גם ההמשכה בפנימיות, ועד למעשה כו'.

ובעמדנו ביום הש"ק שבו מברכים ר"ח תמוז, שכולל כל ימי חודש תמוז, ובמיוחד י"ב-י"ג תמוז — הנה יה"ר שיומשכו כל הענינים בפנימיות, כולל ובמיוחד בנוגע לעבודה דהפצת היהדות, תורה ומצוותי', כולל הידור מצוה, שזוהי הפנימיות שבמצוה¹⁰¹.

* * *

יט. בפרשת שלח שקראו ביום הש"ק זה, ובפרשת קרח שמתחילים לקרוא בתפלת מנחה, יש עוד נקודה משותפת — שבשתיהם מדובר אודות מעלת נשי ישראל:

פרשת שלח — שבה מדובר אודות מצות חלה, "ראשית עריסותיכם חלה תרימו"⁷⁵, והרי מצות חלה היא אחת מג' המצוות שניתנו לנשי ישראל.

ופרשת קרח — כמסופר במדרשי חז"ל¹⁰² (על הפסוק¹⁰³ "חכמות נשים בנתה ביתה ואולת בידי' תהרסנה") אודות אשתו של און בן פלת שהצילה אותו כו' — "חכמות נשים בנתה ביתה", וההיפך מזה — בנוגע לאשתו של קרח.

כ. ויש להוסיף בזה — בנוגע למצות חלה שבפרשתנו:

מסופר במדרשי חז"ל¹⁰⁴, שכאשר בני"י שמעו שלא יכנסו לארץ בגלל חטא המרגלים, נפלה רוחם כו', ולכן בישר להם הקב"ה שיכנסו לארץ¹⁰⁵ ויקריבו קרבנות ונסכים. ובהמשך לזה נאמרה גם מצות חלה — שהיא מהמצוות התלויות בארץ.

והרי גם בענין חטא המרגלים מודגשת מעלתן של נשי ישראל —

99 ירושלמי סנהדרין פ"י ה"א. תנחומא
קרח ב. במדב"ר פי"ח, ג. יל"ש ר"פ קרח.
100 פ"ה (לעיל ס"ע 127 ואילך).
101 חסר הסיום (המו"2).
102 סנהדרין קי, א.
103 משלי יד, א.
104 תדבאר פכ"ט. יל"ש פרשתנו רמו תשמה.
105 פרש"י פרשתנו טו, ב.

שהרי הנשים לא השתתפו בחטא המרגלים, ואדרבה, היו מחבכות את הארץ, כמסופר במדרשי חז"ל¹⁰⁶.

ולכן, הנה מצות חלה, שהציווי אודותה בא בתור בשורה שיכנסו לארץ — ניתנה לנשי ישראל דוקא.

כא. ענינה של ארץ ישראל הוא — לעשות מדברים גשמיים כלי לאלקות. ולכן תוכן הענין דכניסה לארץ במובן הרוחני ישנו גם בחוץ לארץ, וכהפתגם שמביא כ"ק מו"ח אדמו"ר בא' ממכתביו¹⁰⁷: "מאך דאָ ארץ ישראל" (עשה כאן — בחוץ לארץ — ארץ ישראל), והיינו, שבכל מקום שנמצא, צריך לעשות מעניניו הגשמיים כלי לקדושה.

וזהו גם תוכן מצות חלה: "ראשית עריסותיכם חלה תרימו", שצריך ליתן לה' התחלת כל דבר — כי, כאשר נותנים לה' התחלת הדבר, אזי גם כל שאר חלקי הדבר נעשים כלי לאלקות.

וזהו תוכן השייכות של הכניסה לארץ ישראל ומצות חלה לנשי ישראל — כי, הפעולה בדברים הגשמיים להיות כלי לאלקות (שזהו תוכן הכניסה לארץ ומצות חלה) תלוי, במדה חשובה, בנשי ישראל, דכיון שהאשה היא "עקרת הבית", יש לה את האפשרות לעשות מהבית דירה לו ית'.

כב. זהו גם התפקיד של נשי ובנות חב"ד — שכל אחת צריכה לפעול על עצמה ולהשפיע גם על שאר נשי ישראל בכל העולם, להתנהג באופן ד"חכמות נשים בנתה ביתה", לבנות את הבית הפרטי, וגם את הבית הכללי, ועד שהעולם כולו יהי' דירה לו ית'.

וכיון שמחר יתקיים בעזה"י הכינוס השנתי של נשי ובנות חב"ד¹⁰⁸ — יתן השי"ת שיהי' הכינוס בהצלחה, וממנו יומשך על כל השנה, שיהי' הענין ד"חכמות נשים בנתה ביתה", ויעשו מכל העולם כולו דירה לו ית'. ועד שיהי' הענין ד"אשת חיל עטרת בעלה"¹⁰⁹, ו"נקבה תסובב גבר"¹¹⁰ — בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו בעגלא דידן ובקרוב ממש, אמן כן יהי רצון.

רח ואילך), ושיחת יום א' פ' קרח, כ"ז סיון (לקמן ע' 146 ואילך) — לכינוס השנתי של נשי ובנות חב"ד.

(109) משלי יב, ד.
(110) ירמי' לא, כא.

(106) ראה ספרי פינחס כז, ד. פרש"י שם כו, סד.
(107) אג"ק ח"א ע' תפה.
(108) ראה גם מכתב עש"ק לסדר ע"פ ה' יחנו וע"פ ה' יסעו גר' שנה זו (אג"ק חכ"ג ע')